

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาบทบาทของปู่อำจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
: กรณีศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- ผู้วิจัย** : พระครูวิศาลจริยคุณ (สะอาด กนตจาโร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
: พระครูปริยัติยานุศาสน์, ดร., Pali IV, B.A. (Pali & Buddhism),
M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)
: ผศ.ดร. เทพประวิณ จันทน์แรง, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาบทบาทของปู่อำจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของปู่อำจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของบทบาทที่ปู่อำจารย์ได้ปฏิบัติ

ผลจากการศึกษาวิจัย มีดังนี้

บทบาทด้านถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์ ประกอบด้วย

(๑) **บทบาทด้านการถวายภัตตาหาร** ได้ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ ได้ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ได้บริจาคปัจจัยสมทบมูลนิธิภัตตาหารของวัด ได้ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์เข้าปฏิบัติธรรม ได้ตักบาตรทุกวันพระ ได้ตักบาตรในเวลาพระสงฆ์บิณฑบาตเป็นประจำ ได้ถวายภัตตาหารในโอกาสทำบุญต่าง ๆ ได้ชักชวนคนอื่นให้ร่วมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

(๒) **บทบาทด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค** ถวายผ้าจีวร ถวายไตรจีวร ถวายร่ม ถวายผ้าสบง ถวายผ้าอังสะ ถวายบาตรถวายผ้าสังฆาฏิ ถวายยารักษาโรคต่าง ๆ (ยาสามัญประจำบ้าน) ถวายปัจจัยเพื่อเป็นค่าพยาบาลรักษาโรคร้ายต่าง ๆ ถวายผ้าประคตเอว ถวายยาม ถวายรองเท้า ถวายเข็มเย็บผ้า ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

(๓) **บทบาทด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ** ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างโรงครัว หอฉัน ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างกำแพงวัด ได้สร้าง

หรือมีส่วนร่วมสร้างซุ้มประตู ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างอุโบสถ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างเจดีย์
ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม ได้แนะนำญาติพี่น้องให้ไปวัดเพื่อฟังธรรม
ได้พูดชักจูงให้คนเกิดความสนใจหันมาเข้าวัดฟังธรรม ได้แนะนำให้คณะศรัทธาในหมู่บ้านไปวัดเพื่อฟัง
ธรรม ได้แนะนำให้เด็กและเยาวชนไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้ประกาศให้คนไปวัดเพื่อฟังธรรมในวันสำคัญ
ทางพระพุทธศาสนา ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ปาฐกถาธรรมแก่ศรัทธา
ในวัด ได้บรรยายธรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้บรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่มีผู้
เชิญบรรยาย ได้บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ได้บรรยายความรู้ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ทาง
ศาสนาแก่คนทั่วไป ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ได้ช่วยเหลือเจ้าอาวาสแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นภายในวัด ได้ชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพระสงฆ์ประพฤติดิฉัตรวินัยให้แก่คณะ
ศรัทธาได้เข้าใจอย่างถูกต้อง เป็นสื่อกลางระหว่างพระกับชาวบ้าน ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับ
ปานกลาง

บทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้จัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ
สืบทอดบ้าน เป็นผู้ดำเนินการตกแต่งเครื่องไทยทานในพิธีกรรม นำคณะศรัทธาไหว้พระ สมาทาน
เบญจศีลทุกวันพระ นำคณะศรัทธาสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น ในช่วงฤดูเข้าพรรษา เป็นผู้นำด้าน
พิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

Thesis Title : A Study of Poo-Ajarn's Roles in Supporting Buddhist Activities : A Case Study in Sansai District, Chiang Mai Province

Researcher : Phrakruvisarnjariyakun (Sa-ad Kantacāro)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Ven. Dr. Phrakrupariyattianusath, Pali IV, B.A. (Pali & Buddhism),
M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)

: Asst. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng, B.A. (Religions),
B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : September 27, 2016

Abstract

The research entitled "A Study of Poo-Ajarn's Roles in Supporting Buddhist Activities : A Case Study in Sansai District, Chiang Mai Province" consists of two objectives: 1) to study the Poo-Ajarn's roles in supporting Buddhist activities in the areas of Sansai District, Chiang Mai Province, and 2) to rank by importance of the Poo-Ajarn's roles. The results were found that:

Fostering the role of the clergy in town:

(1) The role in food offerings: He often offers food for resident monks in the morning and before noon, donates some money for the foundation of the temple, always offers food in the Buddhist Holy Days, always makes food offering to a monk coming for morning alms, looks after monks for their periodical practice-coming, offers food and other things on various occasions and persuades other people to make a merit. Considering the overall, every order is an important medium.

(2) The role in goods and medicines offerings: He offers yellow robes, triple robe; the under, the upper and the outer robes, umbrellas, alms-bowls, medicines, some money for medical treatment, waistbands, bags, shoes and needles. Considering the overall, every order is an important medium.

(3) The role in dwelling and important Buddhist places construction: He builds and takes part in building bathrooms and toilets, kitchens and dining rooms, temple walls, arched entrances, Uposatha Halls and pagodas. It can be said that every order is an important medium.

(4) The role in persuading people to listen Dhamma: He advises and persuades his relatives, other people; both youths and children, to listen Dhamma in a temple, and informs important Buddhist days for listening Dhamma practically. It can be said that every order is an important medium.

The role in supporting monks for their propagation of Buddhism: He discusses Dhamma with the people coming for making a merit, delivers Dhamma in important Buddhist Days, narrates Dhamma on various opportunities, speaks Dhamma at the radio broadcasting station and explains the knowledge of rituals distinctly. Considering the overall, every order is an important medium.

The role in protecting and defending Buddhism: He helps an abbot in solving problems occurring inside a temple, elucidates the improper practices of the monks to people properly and also is a middleman between monks and villagers. It can be said that every order is an important medium.

The role in functioning Buddhist rites and rituals: He prepares tools for life prolonging house, retouches an offering, leads paying homage to the Triple Gem, leads begging precepts, leads praying in morning and evening chanting and finally leads functioning the rites and rituals in important Buddhist days. Considering the overall, every order is an important medium as above.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษา พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร. ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง ที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาตรวจทานและแนะนำให้แก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีเนื้อหาสมบูรณ์ ตลอดจนถึงคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำต่าง ๆ มาด้วยดี

ขอขอบคุณคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ได้ช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลงด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเจ้าอาวาสทุกวัดในอำเภอสันทราย อนุโมทนาขอบคุณมัคทายกหรือปู่ออาจารย์ในอำเภอสันทรายทุก ๆ ท่าน และผู้นำชุมชนในอำเภอสันทรายทุก ๆ คน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขออุทิศความดีอันเกิดจากความเพียรพยายามนี้ ถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา คุณบิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ศรัทธาสาธุชนตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และอุปถัมภ์ด้วยดีเสมอมา

พระครูวิศาลจริยคุณ (สะอาด แก้วมิ่ง)

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ณ)
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์	(ฎ)

บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๕

บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ ความนำ	๖
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๒.๑ ความหมายของบทบาท	๗
๒.๒.๒ ทฤษฎีบทบาท	๙
๒.๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	๑๐
๒.๒.๔ ประเภทของบทบาท	๑๕
๒.๒.๕ ที่มาของบทบาท	๑๗
๒.๓ อุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๑๘
๒.๓.๑ ความหมายของคำว่าอุบาสก	๒๐
๒.๓.๒ ลักษณะการประกาศตนเป็นอุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๒๒
๒.๓.๓ คุณธรรมของอุบาสก	๒๖

๒.๓.๔	อุปาสกกับตำแหน่งเอตทัคคะ	๓๑
๒.๓.๕	การศึกษาของอุปาสกในสมัยพุทธกาล	๓๖
๒.๓.๖	บทบาทของอุปาสกด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	๓๘
๒.๓.๖.๑	บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์	๓๘
๒.๓.๖.๒	บทบาทด้านการส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา	๔๑
๒.๔	ปู่อำจารย์ที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัย	๕๑
๒.๕	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕๘
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๑	ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	๖๒
๓.๒	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๒
๓.๓	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๔
๓.๔	การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๕
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๖๗
๔.๑	แบบสอบถาม ชุดที่ ๑ สำหรับปู่อำจารย์ในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่	๖๘
๔.๑.๑	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๘
๔.๑.๒	บทบาทด้านถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์	๗๒
๔.๑.๓	บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม	๗๖
๔.๑.๔	บทบาทด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา	๗๗
๔.๑.๕	บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา	๗๙
๔.๑.๖	บทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๘๐
๔.๒	แบบสอบถาม ชุดที่ ๒ สำหรับเจ้าอาวาสในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่	๘๒
๔.๒.๑	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๒
๔.๒.๒	บุคลิกภาพของปู่อำจารย์	๘๖
๔.๒.๓	บทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๘๘
๔.๒.๔	บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา	๘๙

**๔.๓ แบบสอบถาม ชุดที่ ๓ สำหรับผู้นำชุมชนในอำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่**

๙๑

๔.๓.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

๙๑

๔.๓.๒ บุคลิกภาพของปู่อจารย์

๙๓

๔.๓.๓ บทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

๙๖

๔.๓.๔ บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

๙๗

๒.๓.๕ บทบาทด้านการช่วยเหลือสังคม

๙๘

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑๐๑

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑๐๑

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๑๐๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑๑๐

บรรณานุกรม

๑๑๒

ภาคผนวก

๑๑๖

ประวัติผู้วิจัย

๑๓๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. จำนวนและร้อยละของปู่อจารย์ จำแนกตามอายุ	๖๘
๒. จำนวนและร้อยละของปู่อจารย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม	๖๙
๓. จำนวนและร้อยละของปู่อจารย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	๖๙
๔. จำนวนและร้อยละของปู่อจารย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกสามัญ	๗๐
๕. จำนวนและร้อยละของปู่อจารย์ จำแนกตามสถานภาพ	๗๐
๖. จำนวนและร้อยละของปู่อจารย์ จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม	๗๑
๗. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านการถวายภัตตาหาร	๗๒
๘. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค	๗๓
๙. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ	๗๕
๑๐. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านบทบาทการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม	๗๖
๑๑. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านบทบาทการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา	๗๘
๑๒. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านบทบาทการปกป้องพระพุทธศาสนา	๗๙
๑๓. ความคิดเห็นของปู่อจารย์ด้านบทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๘๑
๑๔. จำนวนและร้อยละของเจ้าอาวาส จำแนกตามอายุ	๘๒
๑๕. จำนวนและร้อยละของเจ้าอาวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม	๘๓
๑๖. จำนวนและร้อยละของเจ้าอาวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	๘๓
๑๗. จำนวนและร้อยละของเจ้าอาวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกสามัญ	๘๔
๑๘. จำนวนและร้อยละของเจ้าอาวาส จำแนกตามการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส	๘๔
๑๙. จำนวนและร้อยละของเจ้าอาวาส จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม	๘๙
๒๐. ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสด้านบุคลิกภาพของปู่อจารย์	๘๖
๒๑. ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสเกี่ยวกับบทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๘๘
๒๒. ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสด้านบทบาทของปู่อจารย์ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา	๙๐
๒๓. จำนวนและร้อยละของผู้นำชุมชน จำแนกตามอายุ	๙๑
๒๔. จำนวนและร้อยละของผู้นำชุมชน จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกสามัญ	๙๑
๒๕. จำนวนและร้อยละของผู้นำชุมชน จำแนกตามสถานภาพ	๙๒
๒๖. จำนวนและร้อยละของผู้นำชุมชน จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม	๙๒
๒๗. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนด้านบุคลิกภาพของปู่อจารย์	๙๔

๒๘. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๙๖
๒๙. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนด้านบทบาทการปกป้องพระพุทธศาสนา	๙๗
๓๐. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนด้านบทบาทช่วยเหลือสังคม	๙๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลี อักษรไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ส. (ไทย) ๙ / ๙๘ / ๗๔-๗๘ หมายถึง คัมภีร์สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๙๘ หน้า ๗๔-๗๘

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายตนวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.จู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.อ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	สมันตปาสาทิกา มหาวรรคาคติอรรถกถา	(ภาษาไทย)
วิ.อ.	(บาลี)	=	วินัยปิฎก	สมนตปาสาทิกา มหาวรรคาคติอรรถกถา	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

ที.ม.อ. (ไทย) =	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ที.ม.อ. (บาลี) =	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
ม.ม.อ. (ไทย) =	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
ม.ม.อ. (บาลี) =	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปณณาสกอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
อง.เอกก.อ. (ไทย)=	อังคุตตรนิกาย มโนรทปุรณี เอกกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.อ. (บาลี)=	อังคุตตรนิกาย มโนรทปุรณี เอกกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.อ. (ไทย) =	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.อ. (ไทย) =	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.อ. (ไทย) =	อภิธรรมปิฎก วิภังค์ สัมโมหวิโนทนีอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อภิ.วิ.อ. (บาลี) =	อภิธรรมปิฎก วิภังค์ สัมโมหวิโนทนีอรรถกถา	(ภาษาบาลี)

ฎีกาพระวินัยปิฎก

วินย.ฎีกา. (ไทย) =	วินยาลังการฎีกา	(ภาษาไทย)
วินย.ฎีกา. (บาลี) =	วินยาลงการฎีกา	(ภาษาบาลี)

ฎีกาปกรณ์วิเสส

วิสุทธิ.ฎีกา. (ไทย) =	ปรมัตถมณชูสา วิสุทธิมรรคฎีกา	(ภาษาไทย)
วิสุทธิ.ฎีกา. (บาลี) =	ปรมตถมณชูสา วิสุทธิมคคฎีกา	(ภาษาบาลี)